

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Одеська політехніка»,
доктору наук з державного управління,
професору Саханенку Сергію Єгоровичу

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління,
професора, професора кафедри управління та адміністрування
Запорізького національного університету **Ажажи Марини Андріївни**
на дисертацію **Холод Марії Володимирівни** на тему «Формування та реалізація
державної політики в сфері інклюзивної освіти», поданої до захисту у разову
спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертації.

Тема дисертаційного дослідження Холод Марії Володимирівни є надзвичайно актуальною. Розробка ефективної політики у сфері інклюзивної освіти розглядається не лише як виконання міжнародних зобов'язань та модернізація освітньої системи, а й як індикатор зрілості демократичних інститутів і суспільства. Авторка переконливо аргументує, що актуальність теми посилюється специфікою українського контексту, де розширене тлумачення поняття «особа з особливими освітніми потребами (ООП)» вимагає від системи публічного управління застосування більш широкого та гнучкого підходу. Додаткової гостроти дослідженню надає аналіз впливу повномасштабної війни, яка стала викликом для всієї освітньої системи та виявила її ключові вразливості.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення та висновки дисертації характеризуються високим

ступенем обґрунтованості. Теоретичні узагальнення побудовані на глибокому аналізі наукових підходів до аналізу державної політики, зокрема теорій політичного циклу, коаліцій захисту інтересів, множинних потоків, інституціоналізму та бюрократії «вуличного рівня». Цей методологічний інструментарій дозволив авторці всебічно проаналізувати складний об'єкт дослідження.

Наукова новизна роботи має як теоретичне, так і практичне значення. Вперше запропонована комплексна типологія світових моделей реалізації політики інклюзивної освіти є вагомим внеском у порівняльне державне управління. Ця типологія дозволяє структурувати міжнародний досвід та ідентифікувати релевантні для України підходи. Практичні рекомендації, що випливають з розробленого комплексного механізму реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти, є конкретними та спрямовані на вирішення ідентифікованих проблем.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені в опублікованих працях здобувачки. Загальна кількість публікацій – 13, вони охоплюють усі ключові аспекти дослідження та опубліковані у фахових вітчизняних та закордонних виданнях, також наявна стаття у виданні, що індексується в базі даних Scopus, що свідчить про належну апробацію результатів.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не містять порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації). Усі наукові результати, що характеризують новизну роботи, отримані здобувачкою особисто.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи отримані Холод Марією Володимирівною результати виконаного дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, водночас слід вказати на такі недоліки та пропозиції дискусійного характеру:

По-перше, у підрозділі 3.2. детально проаналізовано роль різних суб'єктів у

реалізації політики. Проте, було б цікаво почути думку авторки щодо потенційних конфліктів інтересів між цими суб'єктами (наприклад, між МОН, що прагне до стандартизації, та органами місцевого самоврядування, що прагнуть автономії) та механізмів їх вирішення в рамках запропонованої концепції «інтегральної взаємодії».

По-друге, у підрозділі 3.3. авторка пропонує створення «кодексу практик» як засіб боротьби з «регуляторним хаосом». Однак, неясно, яким чином цей кодекс буде відрізнятися від існуючих численних підзаконних актів та наказів і чи не стане він просто ще одним документом, який ускладнюватиме імплементацію. Його юридичний статус та механізми примусу до виконання залишаються нерозкритими.

По-третє, у підрозділі 1.3. авторка правильно визначає ІРЦ як «ключову ланку» системи, але не розкриває весь спектр її функціональності. Аналіз більшою мірою зводиться до констатації проблем з фінансуванням, кадрами та координацією. Було б доцільно дослідити, як ІРЦ можуть стати справжніми «центрами інновацій» та координації на місцях.

По-четверте, у підрозділах 2.2 та 3.3 авторка згадує теорію людського капіталу, проте вона не стала наскрізною ідеєю, яка б обґрунтовувала всі надані пропозиції. Було б доцільно використовувати цю теорію для аргументації фінансових інвестицій в інклюзивну освіту, демонструючи їх довгострокову економічну вигоду для суспільства.

По-п'яте, у підрозділі 3.3. твердження, що існуючий моніторинг є «формальним» і «орієнтованим на збір кількісних показників», є слушним. Однак, запропоновані «якісні індикатори» (наприклад, «індекс задоволеності та партнерства батьків») не мають чітких методологій для збору та аналізу. Це ускладнює їхнє впровадження на практиці.

Разом з тим, висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня представленої дисертаційної роботи.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження Холод Марії Володимирівни на тему «Формування та реалізація державної політики в сфері інклюзивної освіти» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни, має теоретичне та практичне значення та відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». У роботі вирішено важливе наукове завдання, що полягає у вдосконаленні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо реалізації політики інклюзивної освіти в Україні.

Дисертаційна робота Холод Марії Володимирівни на тему «Формування та реалізація державної політики в сфері інклюзивної освіти» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 “Про затвердження вимог до оформлення дисертації” (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), а її автор – Холод Марія Володимирівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”.

Офіційний опонент:

**доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри управління та адміністрування,
Запорізького національного університету**

Марина АЖАЖА